افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مبـــاد بدین بوم و بر زنده یک تن مـــباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com afgazad@gmail.com

Historical	تاریخي

ليکوال: سيد محمد فضل الله بخاري
ژباړن: زاهد خليلي
۰۶ دسمبر ۲۰۱۴

لومړۍ نړيواله جګړه

(د انساني تاريخ د لومړی وحشي جګړې له عبرته ډک تاريخ)

۱۴

متحد فوځونه په سينا کې

د ۱۹۱۶ ز کال په پيل کې انګليسي فوځ د فلسطين په جبهه کې د جګړې پريکړه کړې وه، ددې مخکې تګ او جګړې موخه په فلسطين کې د اروپايي يهودانو لپاره يو ازاد او خپلواک حکومت رامنځته کول ول، په دې کار سره هغوی کولای شول، چې په عمومي ډول ټول مسلمانان او په ځانګړي ډول عرب مسلمانان په خپله ولکه کې راولي.

د اسرئيلو په رامنځته کولو انګلستان او نورو متحدو هيوادونو غوښتل، چې په داسې يو هيواد رامنځته کړي، چې د هغوی د ګټو ساتنه په اسلامي او په ځانګړي ډول په عربي نړی کې وکړي.

متحد فوځونه د جنرال مري په مشرۍ ورو ورو د فلسطين خواته مخکې روان ول، د اپريل په مياشت کې په لومړي ځل د ترکي فوځ سره مخامخ شول، جنرال کريسنستين يوه ناڅاپي حمله وکړه، چې ددې فوځ شمېر ۳۵۰۰ تنه وه، دغه حمله د لږ ځنډ وروسته ورکه شوه.

د مې د مياشتې په پای کې جنرال مري د الرومانيي په طرف مخکې تګ پيل کړ، اوس يې اوبه د ټانکرونو او اوښانو په ذريعه رسولې، د جولايي په پای کې حالات بدل شوي وه، متحد فوځونه د جرمني او ترکي فوځ څخه، چې د متحدو فوځونو شاوخوا موجود وه، سخت په ويره کې ول، ددې فوځ شمېره ۱۶۰۰۰ تنه وه.

جنرال مري د يوه پوه فوځي مشر په توګه دفاعي حالت غوره کړی وه، جنرال مري فکر کړی وه، چې ترکي فوځ ددې لپاره چې مخامخ جګړه کړي، د سمندر له لارې به د اوبو رسولو په لاره باندې حمله کوي.

جنرال مري دښمن ته دوکه ورکول غوښتل، هغه خپل دوه برخي فوځ ته د ځلور ميله لوړ ځای په طرف د حرکت کولو امر وکړ، ددې فوځ شاته يې يو قوي فوځ روان کړی وه، مخکې فوځ به هغه وخت حمله کوي، تر څو شاتنی فوځ ترکي فوځ محاصره کړي.

د خپل پلان له مخې جنرال مري ترکي فوځ محاصره کړ، ترکي فوځ په بې زړه توب سره جګړه پيل کړه، د اوبو د کمبود په وجه ترکي فوځ وسله وغورځوله، په دې ډول د ترکي فوځ حمله ناکامه شوه، ۲۰۰۰ ترکي فوځ ووژل شو، ۴۰۰۰ تنه يې اسير شول، بلخوا يوازې ۱۱۳۰ تنه انګليسي فوځ وژل شوی وه.

د کټ محاصره

په ۱۹۱۵ ز کال کې په بغداد باندې انګلیسي حمله ناکامه شوې وه، د جنرال نیکنسن پر ځای جنرال ټاون شنيډ مشر ټاکل شوی وه، هغه دا وخت په کټ کې موجود وه، اوس ترکي فوځ د کټ د محاصرې لپاره کوښښ کاوه، ټاون شنيډ د کټ په شمال لويديځ کې درې ستر خندقونه ويستي ول.

په ۱۹۱۶ ز کال کې د ټاون شنيډ د مرستي لپاره جنرال فيټن جان کوښښ کړی وه، د ترکي فوځ سره يې په شيخ السعد کې جګړه هم کړې وه؛ خو ۶۰۰۰ تنه فوځيان يې ووژل شول.

جنرال ايلمر په مارچ کې بيا حمله وکړه؛ خو بيا ناکام شو، ترکي فوځ په ډېرې ميړانی مقابله کوله، د ايلمر ۳۵۰۰ فوځ ووژل شو او شا تګ يې غوره کړ، جنرال ټاون شنيډ فوځ ته د خوراک د چمتو کولو لپاره ۱۱۰۰ خره او کچرې ووژلې.

د اپريل په مياشت د جنرال ايلمر پر ځای جنرال ګورنج وټاکل شو، تر څو د کټ محاصره پای ته ورسوي، دې جنرال د کټ په ښي خوا باندې حمله وکړه او د ترکي فوځ په منځ کې يې درز رامنځته کړ؛ خو ترکي فوځ حمله وکړه او هغوی يې وشړل.

د اپريل په ۲۲ جنرال ګورنج بيا حمله وکړه؛ خو بيا پخواني ځای ته وشړل شو.

د اپريل په ۲۹ انګليسي فوځ خپله وسله وغورځوله، په دې محاصره کې انګليسانو ته زيات زيان واوښت، جنرال پرسي ليک يې له دندې ګوښه او پر ځای يې جنرال فريډرک ستينلي موود هلته واستوه، د جنرال موود سره ۳۴۰۰۰۰ تنه فوځ وه، چې ۱۰۷۰۰۰ تنه يې هندي فوځ وه.

په مقابل کې يې ۴۲۰۰۰ تنه ترکي فوځ وه، چې نيمايي يې د بغداد د ساتني لپاره ګمارل شوي وه، په دې ترکي فوځ ناروغان او ټپيان هم ډېر زيات ول، د مرستي په وخت کې دومره مرسته هم نه ورسره کيده، جنرال موود د دسمبر په ۱۳ د ميزوپوتاميا په طرف مخکې تګ پيل کړ، چې ددې کال د پای ته رسيدو پورې کومه خاصه جګړه ونشوه.

ترکي فوځ په کاکيشيا کې

ترکي فوځ په ګالي پولي کې بريا ترلاسه کړې وه، په کاکيشيا کې د ترکي فوځ موجوديت د روسي فوځ لپاره د تشويش وړ وه، هغه فکر کاوه، چې دغه ترکي فوځ به شام او اروپايي جبهې ته وليږل شي.

روسي جنرال يوډنيچ د حملې پلان جوړ کړ او حمله يې وکړه، د جنورۍ د ۱۷ پورې ترکي فوځ ته زيات زيان واوښت، ترکي جنرال عبدالکريم کوهر په چټکۍ سره شا تګ وکړ، په دې شا تګ کې ۲۵۰۰۰ ترکي فوځ ووژل شو.

جنرال يوډنيچ د فبرورۍ په ۱۲ په ارزورم باندې حمله وکړه او د همدې مياشتې په ۱۶ يې دغه سيمه ونيوله، دغه يې جنرال لايي خوف د تورې بحيرې غاړو ته وليږه، تر څو په ټريبيزونډ باندې حمله وکړي او په خپله ولکه کې يې راولي.

بلخو د ترکيې د جنګ وزير انور پاشا په ارزورم باندې د يوې قوي حملې پلان جوړ کړ، د مې د مياشتې په اخر کې د ترکيې دريم فوځ حمله وکړه؛ خو روسي فوځ يې ښه ځواب ورکړ او د ترکيې دا حمله يې ناکامه کړه، ترکي فوځ ته زيات زيان واوښت.

جنرال يوډنچ د يوې قوي حملې پلان جوړ کړی وه، هغه د جولايي په ۲ په بې برټ باندې حمله وکړه، دغې قوي حملې ترکي فوځ شا تګ ته اړ کړ، د جولايي په ۲۵ ارزن کين ونيوه، د ترکيې دريم فوځ ته ډېر زيات زيان واوښت او تقريباً له منځه تللې وه، په دې جګړه کې ۱۷۰۰۰ ترکي فوځ ووژل شو او تقريباً همدومره يې اسير شول.

ددي فوځ په ښۍ خوا کي دويم ترکي فوځ موجود وه، چي مشري يي مصطفی کمال پاشا کوله، هغه د اګست په ۱۵ موس او بيټلس سيمي ونيولي، هغه يو ډېر قوي جګړه مار وه، ښه پلان جوړونکی او د مشرۍ وړ وه، چي د انور پاشا د پام وړ کرځيدلی وه؛ خو د اګست په ۲۴ جنرال يوډنچ بېرته موس او بيټلس ونيول.

د عربو انقلاب او د فلسطين جبهه

د ۱۹۱۶ ز کال د جون په ۵ د ترکيي د حجاز والي شريف حسين د ترکي حکومت پر ضد بغاوت وکړ، چي انګلستان يي تر شا ولاړ وه، دري ورځي يي د مکي معظمي په کوڅو ويني توی کړي او د جون په ۱۰ يي په ولکه کي راوسته، هغه اوس خپله توجه طائف ته واړوله، چيرته چي د حجاز فوځ موجود وه، مصري غلام پاچا د شريف حسين د مرستي لپاره فوځ ور واستوه، ددي ټول فوځ مشري د شريف حسين دويم زوی عبدالله کوله، چي وروسته د مصر پاچا وټاکل شو.
د شريف حسين دريم زوی د مديني منورې په نيولو ناکام شو، مدينه منوره د جګړې تر پايه د ترکي فوځ په لاس کي وه، کله چي انګليسانو خپل پام د شريف حسين نه واړوه؛ نو د خپل عادت له مخي شام يي فرانسي ته وسپاره.
د دسمبر د مياشتي پورې انګليسي فوځ په سينا کي العرش ته رسيدلی وه، دغه سيمه د فلسطين د پولي نه يوازي ۲۷ ميله لرې وه، جنرال مري ته د انګلستان د لومړي وزير ډيويډ لائيډ جارج لخوا امر شوی وه، چي په فلسطين باندې ژر تر ژره حمله وکړي، د جنرال مري په نظر د هغه فوځ د حملي لپاره کافي نه وه.
خو، حمله ی وکړه او د دسمبر په ۲۳ يي ماغدهابه ونيوله، په دې جګړه کي ۱۳۰۰ ترکي فوځ اسير شو او ډېر کم په تيښته بريالي شول، په مقابل کي ۱۴۶ تنه انګليسي فوځ ووژل شو، وروسته يي په رفاه باندې حمله وکړه او ويې نيوله، چي د ۵۰۰ څخه زيات کسان په کي ونه وژل شول.

بحري جبهه

د ۱۹۱۶ ز کال په فبرورۍ کي جرمني وان شيکر د جرمني د بحري فوځ مشر (اميرالبحر) وټاکل شو، وان شيکر په انګليسي فوځ باندې د حملي کولو پريکړه کړې وه.
لومړۍ حمله د ۱۹۱۶ ز کال د اپريل په ۲۵ وشوه، د کروزونو په واسطه يي په لووستوفټ او يارموت باندې قوي ګوله باري وکړه او بېرته ستانه شول، د پلان مطابق يي غوښتل په سنډرليند باندې حمله وکړي؛ خو د خراب موسم په وجه يي دا حمله ونکړه.

د جوټ ليند جګړه

دا جګړه د مۍ د ۳۱ نيټي څخه د جون د لومړۍ نيټي پورې روانه وه، دا جګړه د بحري جګړو تر ټولو اوږده جګړه وه.
شيکر د خپل لاس لاندې اميرالبحر فرينز وان هپر ته امر وکړ، چي ۲۹ بيړۍ دې د ډنمارک د سمندر غاړو ته ورسوي.
انګليسي فوځ هم د هغوی لټون پيل کړ، ۴۰ بيړۍ يي ور رواني کړې، چي ۲۶ په کي ډريډناټس وې، د مۍ په ۳۱ د ورځي دوه بجي انګليسي اميرالبحر هيټي ته جرمني بيړۍ ښکاره شوې، اوس دواړه (وان هپر او هيټي) يو بل ته مخامخ ول.

هيتي د ۱۷۰۰۰ کزه واټن نه لري، په جرمني بېړيو باندې ګوله باري پېل کړه، دا دوه اړخيزه ګوله باري دوه ساعته روانه وه، د جرمني لخوا دوه انګليسي شاهي بېړۍ غرقي شوې او يوې يو برج له منځه ولاړ، د يوې جرمنۍ بېړۍ برج هم خراب شو.

په دې جګړه کې د ۲۵۰ څخه زياتو بېړو برخه اخيستي وه، دا په تاريخ کې تر ټولو ستره بحري جګړه وه، په دې جګړه کې ۱۰۰۰۰ ځلي پيغامونه تبادله شو، ۳۰۰ ځلي راپورونه وړاندې شول، د ۶۵ سلنې څخه د زياتې ګوله بارۍ ريکارډ موجود دی.

په دې جګړه کې جرمنيان بريالي ول، ټول يې ۱۴ انګليسي بېړۍ غرقي کړې او ۶۱۰۰ تنه يې ووژل شول، ۹ جرمنۍ بېړۍ له منځه ولاړې او ۲۵۵۰ تنه يې ووژل شول.

ای‌نـورب